

Vse nadloge, ki tlačijo današnje človeštvo, so zakrivili taki politiki. Eden njihovih največjih grehov je pa ta, da so se kakor besni vrgli na šolstvo ter da se šolsko vprašanje, ki je samonasebi kulturno vprašanje, vrgli v blato političkih bojov. To je največji, najbolj vnebovpijoč greh modernega človeštva, in pozni kulturni zgodovinar postavi zaradi tega greha našo dobo na ono višino, na kateri stoje dobe tortur in inkvizicij.

Pod vplivom teh nesrečnih in žalostnih politikov se je šola v naših krajih popolnoma izpridila in izneverila svojemu namenu. Namesto da bi vzgajala dobre ljudi, zavedne državljane in koristne ude človeške družbe, opravlja nizko službo političke propagande in vzgojevališča narodnih odpadnikov in hujskačev. V te nizke in škodljive namene se pod vplivom slabih in brezvestnih politikov zlorablja državni dohodki ter na tak način prizadeva davkoplačevalcem dvojna škoda, ker se tako trati njihov težko prislužen denar in — kar je še hujše ker se njihovim otrokom krade v takih šolah zlati čas mladosti, namesto da bi se porabljal v uspešno kulturno delo. Pa kakor bi to ne bilo dovolj, so si veliki kulturni narodi, ki se jim vendar ni treba ničesar bati, osnovali pod vplivom teh krivih prorokov posebne šolske družbe, za katere žrtvujejo ogromne vsote, da snujejo z njimi na tujem ozemlju za tuje otroke šole, ki imajo edini namen svoje gojence odtujevati narodu, katerega so sinovi. V tem smislu delujeta „Schulverein“ in „Lega nazionale“ pri nas. Izlepa in izgrda, z darovi pa tudi z brutalnim nasilstvom gonijo slovenske otroke v te šole, kakor da bi brez teh ubogih slovenskih otrok morala poginiti in propasti nemški in italijanski narod. Tej zaslepljenosti na ljubo, ki nima v dejanskih razmerah najmanjše opravičenosti, zastaja na tisoče in tisoče slovenskih otrok v svoji omiki, trosi in neti se sovraštvo med narodi, preganja se ljudi, ki se tej brutalnosti ustavljajo ter pehajo cele rodovine na cesto ter se jim krati kruh in zaslužek, ako se brezpogojno ne pokore brezumnim zahtevam zbesnelega nacijonalizma.

Da, ta nesrečni lov na tuje otroke, ti neprestani atentati na svobodni razvoj narodne šole, je prizadel moderni kulturi že neizmerno škode. Zakasnil se je naš gospodarski in kulturni razvoj v Avstriji ter zakrivil, da smo za cele generacije zaostali za naprednimi narodi. In vendar prihaja to divjanje od dne do dne hujše, narodni šovinizem raste in je omamil že vso mladino gospodujočih narodov, da je za vsako trezno misel in za vsak miren rzsodek nesposobna. Ker pa tudi stari nočejo zaostajati za svojimi sinovi, besni dandanes vse, staro in mlado, neti in razpihuje se od vseh strani mržnja in sovraštvo proti vsem in vsemu, kar ni njihovega.

Tako mračne, divje dobe ne dobiš v vsi zgodovini, kakeršna je sedanja doba za nas Slovence v Avstriji, na Ogrskem in v Italiji, za Slovake na Ogrskem, za Poljake na Pruskem in na Ruskem.

Napadajo nas s takimi sredstvi in s tako brutalnostjo, da bi nam ne bilo rešitve, ako ne pride kmalu preobrat v mišljenju vseh, tudi naših tlačilcev.

Ta preobrat se potihoma pripravlja. Površni opazovalec političkega in kulturnega življenja ga morda še ni zapazil, a vendar se že jasno kaže. Ta preobrat v mišljenju, to revolucijo v glavah provzroči stanovska organizacija, ki ustvari mogočne zveze ljudi, ki so si sicer tuji po jeziku in narodnosti, bratje pa ali sobojevniki po poklicu in gmotnih koristih. Boj za obstanek, ta trdi in neizprosni boj, napravi konec onemu nespametnemu in krvavemu divjaštvu, ki se je porodilo iz pretiranega nacijonalizma, ter vrne človeštvu zopet oni mir, ki mu je potreben za uspešno, kulturno in gospodarsko delo.

Najvažnejše vseh teh stanovskih zvez bodo pa učiteljske zveze. Vidimo jih že v duhu vstajati pred nami in razvijati svoje blagonosno delovanje v prid naše mladine: Učiteljstvo vseh šol, od ljudske šole gori do vseučilišča v mogočnih zvezah, ki si bodo prizadevale povzdigniti svoje člane na ono moralno in umstveno višino, na kateri morajo stati oni, ki jim je poverjena vzgoja našega naraščaja. Te zveze nam odgoje učiteljstvo, ki si je vsvesti svoje ogromne odgovornosti za srečno bodočnost narodov, ki se pa tudi po svojih najboljših močeh pripravlja za ta vzvišeni in nad vse odgovorni poklic. Tako učiteljstvo bo samo določalo, kakšne naj bodo naše šole, določalo bo to po temeljitih študijah in v dogovoru s sobrati po poklicu vseh ostalih narodov. Ko se to dožene, bo tudi konec sedanjim političkim šolam, konec tudi tem slabim politikom, ki s svojim oglušujočim krikom mamijo množice in jih slepe, da ne spoznajo te tako jasne in tako preproste resnice, da mora šola le vzgojevati in poučevati, ne pa kvariti in potujčevati našo mladino!

Danes živimo še v polnem cvetu narodnega šovinizma in imamo še dober kos poti do te dobe, ki nam je tu pred očmi. Neštevilno naših otrok bo še potujčenih, preden nam posije zora svobode na šolskem polju. — Kakor oznanjevalke te daljne zore se nam pojavljata „Zveza jugoslovanskega učiteljstva“ in „Zveza avstrijskega slovanskega učiteljstva“. — Obema tema zvezama pripisujemo več kulturnega pomena kakor katerikoli zvezi drugih stanov. Tema zvezama in njiju uspešnemu razvoju bi morali posvetiti svojo pozornost in podporo ne samo naši šolniki, ampak vsi oni, ki jim je na srcu kulturni razvoj našega naroda. Ko vsi sloji našega naroda spoznajo važnost dobrega učiteljstva — potem bomo to učiteljstvo tudi imeli, in ono nam ustvari šolo, ki jo potrebujemo za vzgojo svojih otrok! Potem se nam več ne bo treba bati za svojo prihodnost!

Učiteljstvu in učiteljskim društvom v preudarek.

(Po shodu zaupnikov narodno-napredne stranke.)

(Dalje.)

Tako pa že ni prav, poreče marsikdo, iskati si moramo zaveznikov tudi v politiki, drugače ostanemo na cedilu; klerikalizem nas ne mara, liberalizmu smo se pa zamerili. Kdo nas bo pa ščitil? Pri regulaciji plač bomo naleteli na gluha ušesa pri obeh strankah. Kaj bo z nami? Kdor nima zavesti v lastno moč, ta bi res obupal!

Ali si ne bosta dali obe stranki najslabšega izpričevala, ako bosta pustili učiteljstvo, pionirje prosvete in prvoborilce za narodne ideale, še nadalje stradati, ako bosta zanemarjali šolstvo in narodno odgojo? Ali nimamo mi ravno take zaslonbe med narodom kakor obe ti stranki? Ali ni nam mogoče z radikalno silo stopiti med prijatelje šolstva in učiteljstva ter razkrinkati obe stranki? Ali ne raste od dne do dne število odločno mislečih nasprotnikov sedaj bojujočih se strank? Ali ni mogoče, da ena bojujoča se struja propade in nastopi namesto nje druga, boljša, delavnejša in vztrajnejša? Le obupati ne! S tistim, kdor smrtno sovraži napredno šolstvo in učiteljstvo, nam ni mogoče hoditi. Le usiljevati se ne nikomur! Učiteljstvo naj deluje na narodni podlagi, od te poti ne sme kreniti nikdar nikamor. Ne preostaja nič drugega kakor čakati, da pokaže čas pravo pot, prijatelje

in zaveznike tudi v politiki, in ta čas upamo, ni daleč. Sedanje politiško delovanje obeh strank je opazovati mirno in z veliko rezervno.

Učiteljstvo naj ne drži križem rok! Politiško izpostavljanje ni za naš stan, posebno za one ne, ki službujejo med narodom na kmetih. Svoje prepričanje v dostojni meri in družbi kot državljan, omikanec in mož lahko pokažeš pri vsaki priliki, ali politiškim neizvedencem in zagrizencem se nikar izpostavlja! Mi imamo dovolj drugega dela izven šole, če ga hočeš v blagor naroda izpolnovati pri raznih prilikah. Naš narod je namreč v socialnem, agrarnem in narodnem oziru mnogo za drugimi narodi. Na tem polju imamo mi več kot dovolj dela, zaradi česar nam bo naš narod zanesljivo hvaležen, če se poprimemo dela z veseljem in ljubeznijo do narodne blaginje in do napredka. To hočemo pojasniti natančneje.

Socialno vprašanje je danes svetovni problem. Pišejo in govore o tem premnogo. Zlasti nižji sloji so se poprijeli s pridom in ne brez uspeha tega vprašanja. Delavska organizacija nam je lahko prav lep zgled. Obžalujemo le to, da se voditelji teh slojev premalo ozirajo na prebujenje narodne zavednosti in narodnega ponosa. Nemilo nas je dirnilo o neki priliki, ko je neki socialist v mnogobrojni družbi rekel: „Ali je pa sploh vredno, da se borimo za narodnost? Ta nam ne prinese prav nobenega dobička, pač pa mnogo škode. Narodnost me ne bo živila, če si ne bom s svojimi žuljavimi rokami služil kruha sam zase in za svojo družino. Kdor mi da dela in kruha, mu moram biti pokoren, drugače me odslovi, in jaz postanem lačen berjač, vržen na cesto. Za nas je narodnost brez pomena, zato naj se bori tisti, ki je vedno sit; moja narodnost je denar, zaslužek in delo; moj gospod pa tisti, ki me redi.“ — To je sicer vse res in prav, vendar se naš socializem na tej internacionalni podlagi mnogo razlikuje od drugih narodnosti. Nemški in laški socialisti imajo tudi vedno mednarodnost na jeziku, a ko pride do ljubega kruha, ki bi ga mogel dobiti Slovenec, mu iz narodne mržnje in kruhoborstva ne privoščijo tega. V odločilnih zadevah so nam ti ravno tako nasprotni kakor nacionalci. To opazujemo v politiki vsak dan. Ali ni torej mednarodnost za naš narod, ki je obdan z najzagrizenejšimi narodnimi sovražniki, vaba v pogubo in smrt? Ni zadosti, da nas vlada sistematiško in z namenom raznaroduje, prezira naše narodne pravice, usiljuje tuje, nam sovražne uradnike in uslužbence, mi naj to še mirno trpimo ali celo odobrujemo! Človek, ki z mirno vestjo trdi, da je to vseeno, ako utone naš narod v nemškem in laškem narodnem morju, ki so mogočni in kulturni narodi, češ, da bomo zaraditega še celo na boljsem, se mi zdi slabši kot nasprotni narodni nacionalci. Tak zastuplja naš narod z narodnim indiferentizmom, ki ga moramo odločno odbijati. Socialni demokratje so sicer pri nas še maloštevilni, a njih delovanje zoper narodnost lahko postane za naš mali, razkosani in v večnem boju živeči narod usodepolen. Kjer so industrialni kraji, imej učitelj za svojo dolžnost, da zbuja narodno zavest.

Socialnih žalostnih razmer ne manjka tudi med našim narodom, kjer ni tvornic in delavstva v veliki množini. Uboštvo goni naš narod s trebuhom za kruhom po svetu. Na Nemškem in v Ameriki je našega delavstva prav v obilnem številu. Sicer pošiljajo ti mnogo zasluženega denarja domov, a to je vse malenkostno proti izgubi delavnih moči in zanemarjenosti naših domačij. Naš delavec je v tujini le tlačan, ker za drugega zaradi premale svoje izobraženosti ni sposoben. V prvi vrsti je nujno treba, da se da našemu narodu dovoljna izobrazba; treba je šol, dovolj dobrih ljudskih, meščanskih in srednjih šol. Le izobražen narod more danes tekmovati na socialnem polju. To

vidimo pri Čehih, Nemcih, Francozih in zlasti Angležih. Naše šole so večinoma enorazrednice s poldnevnim poukom. Prenapolnjene so z učenci; zlasti moških učiteljev nedostaja zaradi slabih plač — kako naj bodo potem pri teh razmerah dobri uspehi? Kako naj se izobrazuje naš narod? Ali ga je mogoče povzdigniti na socialno višino drugih narodov pri teh razmerah? In tisti se imenujejo prijatelji našega naroda, ki z namenom ovirajo šolstvo, trdeč, da je sedanje šolstvo prokletstvo za naš narod! Oni zavirajo z namenom regulacijo učiteljskih plač, da mečejo ljudstvu pesek v oči, češ, kmeta je treba varovati pred davki, šolo naj vzdržuje oni, ki ima največ koristi od nje! Taki ljudje hočejo brez šolske izobrazbe povzdigniti naš narod v socialnem oziru; ga organizujejo brez omike, se mu dobrikajo in hlinijo za največje prijatelje, a so v resnici volkovi v ovčji obleki. — Vsakega učitelja najsvetejša dolžnost bodi, nagovarjati ljudstvo za razširjanje šole v dotičnem kraju v večrazrednico, če je le mogoče s celodnevnim ali nerazdeljenim poukom. Denar, ki ga potrosi naš narod za šolo in učiteljstvo, ni zavržen, marveč do naša tisočerne obresti.

Razume se, da to delo ni lahko. Ljudstvo se boji stroškov, se boji celodnevnega pouka; razni pomisleki o dobavi denarja za zgradbo in nasprotniki šolstva, katerih, žal, nikjer ne manjka, ovirajo za šolstvo in napredek vnetim možem razne sklepe in načrte. Kdor je izkusil, ta ve, s kakimi težavami se je treba boriti zlasti na kmetih za napredek šolstva. Vendar za šolstvo vnet učitelj premaga vse ovire. Znano nam je, s kakim preprostim nagovorom je neki učitelj premagal enake težave. Rekel je zbranim vaškim veljakom: „Ako boste poslušali na vse ugovore, ne boste imeli nikdar prepotrebne šole. Izmed vas je mnogo posestnikov, ki imate jako lepe hleve za svojo živino. Živina potrebuje snažnih, zračnih, svetlih in zdravih prostorov, če hočete kaj prirediti in imeti srečo pri živinoreji — ali mar naj bodo vaši otroci slabše streženi od vaše živine?“ To je pomagalo. Zidali so lepo novo šolo, ki so je sedaj veseli starši in njihovi otroci. Denar za take namene je proti amortizaciji dobiti prav lahko. Učitelj mora biti pri tem duša vsemu gibanju. Ako se on ne briga, se ne bodo brigali tudi drugi malo ali celo nič. Brez odmora mora pritiskati v prvi vrsti na šolsko gosposko, ta pa na krajni šolski svet toliko časa, dokler se ne dožene zaželenih svrhe. Šola s primernimi prostori in potrebnimi učnimi pripomočki, z rednim poukom in neumornim delom je vir napredku, omiki in socialni blaginji. Naše ljudstvo je spoznalo, da je šola nekaj jako potrebnega, zato vidimo, da je mnogo veljavnih mož na kmetih sicer v nasprotnem politiškem taboru, a za šolstvo so vneti. Ti niso iz prepričanja klerikalni, marveč največ iz nevednosti. Kdor bi žalil zaradi tega take može, napravi veliko napako. Kdor je vnet za šolstvo, je naš prijatelj, tega spoštujmo! Učitelj, ki zna premagati vse ovire za napredek šolstva, je vreden vsega spoštovanja; njegove zasluge se ne dajo preценiti, on je res prvoboritelj za narodno prosveto, ponosen sme biti na svoja plemenita dela, za katere navadni ljudje nimajo niti pojma. (Dalje.)

Vzroki pijančevanja in kako jih preprečiti?

Glavni vzrok pijančevanja je predsodek o potrebi in koristi pitja, predsodek, da je v alkoholu nekaj dobrega, predsodek, ki se je razvil iz materialnega mišljenja, ki ne pozna višjih idealov kakor čutno, razuzdano uživanje. Moč tega presodka je neznanjska. Cel broj pomislekov, ugovorov, navideznih protidokazov, težkoč itd., se ti oglasi, ako dregneš v to rano, iz katere krvavi pozameznik in vsa današnja moderna družba, „Moč alkoholizma